

Sessions Científiques

ELS INICIS DE LA CONSULTA DE PLANIFICACIÓ FAMILIAR A L'HOSPITAL CLÍNIC DE BARCELONA

Josep Lluís Iglesias i Cortit

Especialista en Obstetrícia i Ginecologia.

Ex responsable de la Consulta de Planificació Familiar de l'Hospital Clínic de Barcelona.

Dr. Xavier Iglesias i Guiu

Catedràtic jubilat d'Obstetrícia i Ginecologia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona.

Acadèmic numerari de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya.

Un de nosaltres, ha publicat recentment, un article sobre els començaments de la Fecundació Assistida a l'Hospital Clínic de Barcelona (1) i ens proposem de fer el mateix amb la consulta de Planificació Familiar (PF) al mateix hospital.

Cap al final dels anys 60s. s'endegà una profunda reorganització de l'Hospital Clínic (HC). Es dissenyà una estructura moderna consistent en la reestructuració de Serveis i en la contractació de personal degudament retribuït i a dedicació plena. La posada en marxa fou comandada pel Dr. Miguel Ángel Asenjo, catedràtic de la Universitat de Barcelona i expert en gestió sanitària. En aquells moments n'era Degà el Dr. Cristóbal Pera, catedràtic de Cirurgia i n'era Vice-Degà el Dr. Ciril Rozman, catedràtic de Medicina que van donar un ple suport a aquest canvi.

Es va decidir d'obrir una consulta de PF a les dependències de les Clínicas d'Obstetrícia i Ginecologia corresponents a les dues càtedres de la mateixa disciplina de l'Hospital Clínic, essent jo mateix l'encarregat de dirigir-la (JLIC) ja que era evident el meu interès en posar en pràctica una medicina que fes possible una reproducció humana responsable i que reduís els riscos que pot comportar la manca de racionalització i el descontrol de la mateixa reproducció. Em vaig incorporar a la nova consulta de PF durant el curs 1972- 1973.

En aquells moments i en els nostres ambients, la reproducció humana, no es basava en els criteris de la Declaració Universal dels Drets Humans de

1948 d'on es derivaven un seguit de recomanacions sobre la reproducció humana:

- Inici dels embarassos després dels 18 anys.
- Interval mínim de dos anys entre dos gestacions.
- No ultrapassar el nombre de quatre parts per cada dona.
- Evitar embarassos després dels 35 anys.
- Possibilitat d'esterilització una vegada aconseguida la família desitjada.

D'acord amb aquestes bases s'implantaren aquests criteris dins l'àmbit obstètric del nostre hospital.

Altres metges que acolliren aquesta idea foren: el Dr. Víctor Conill Serra, catedràtic de la disciplina; el Dr. Albert Fortuny i Estivill, cap de Servei i el Dr. Pere Pujol i Amat, endocrinòleg i molt ben relacionat amb l'IPPF (International Planned Parenthood Federation) amb seu a la plaça Tavistock de Londres. El Dr. Pujol m'aconseguí una beca per adquirir experiència en la matèria en diversos hospital de Londres i posteriorment gestionà una subvenció per un metge i una infermera durant un temps a través de la mencionada IPPF.

Foren pioners en aquesta tasca els Drs. Eugeni Castells, Assumpta Villatoro, Guillem Hernández i Ramon Florensa. Altres persones que col.laboraren a la posada en marxa de la consulta foren: la Sra. Julia Máiquez, esposa del Sr. José Mª Mena que va

ser Fiscal en cap de Catalunya i que ens assessorà en els aspectes legals atés que estàvem en plena dictadura. La qüestió era delicada ja que el tristament famós article 416 del codi penal prohibia qualsevol iniciativa sobre el control de la natalitat i al mateix temps de fer esment dels mètodes anticonceptius.

Malgrat aquestes circumstàncies desfavorables vam decidir endegar aquesta consulta de PF per pal·liar els efectes negatius dels embarassos i parts no desitjats de les dones que venien a ser ateses als nostres Serveis d'Obstetrícia i Ginecologia.

Per evitar mal de caps i per vèncer reticències vam buscar un nom adequat en aquells moments i el vam titular consulta de Profilaxis Materno-Infantil que vetllava per la salut de les mares i dels seus fills.

L'IPPF ens subministrava material en l'àmbit de la contracepció com Diafragmes, DIUs (Dispositius Intrauterins) entre d'altres. El trasllat el fèiem nosaltres mateixos des de Londres amb la por de que haguéssim pogut tenir problemes a la Duana que afortunadament no va ser el cas. Altre material venia de l'IPPF americana a les maletes dels Dr. Fortuny i Iglesias Guiu en algun dels seus viatges a USA on s'hi havien format.

D'entrada l'idea de la consulta de PF no va ser benvinguda per tot l'estament mèdic, uns per qüestions ideològiques i d'altres perquè veien perillar els seus ingressos econòmics ja que deduïen que això portaria a la llarga a un descens del número d'embarassos. Per altra part suposava un augment de la feina dintre del servei hospitalari en detriment d'altres activitats mèdiques i quirúrgiques que alguns metges consideraven més interessants; fins i tot menyspreaven aquesta activitat creient que era poc científica.

La consulta, però, tingué un èxit desbordant ja que era evident que pal·liava una necessitat social i mèdica que no s'havia abordat fins llavors, llevat d'algunes iniciatives privades sense massa repercussió.

La consulta va anar creixent i amb criteris de docència vam aconseguir que els Residents poguessin fer la rotació per la consulta de la mateixa manera que ho feien per les altres seccions.

Igualment vam estendre els coneixements a les infermeres i sobretot a les estudiants de Llevadores i volem mencionar aquí a la Sra. Sílvia Serra Solé que va col·laborar estretament en les tasques de formació d'aquest personal. Va ser una experiència molt gratificant ja que no només van aprendre els conceptes de la planificació familiar sinó que fins i tot van adquirir experiència en la col·locació de DIUs i en el seu control.

Degut a la bona acceptació de l'estament mèdic en formació, vam oferir la possibilitat de la incorporació de metges de fora de l'hospital i també d'altres especialitats per fer un curs de formació d'un any; iniciativa que va ser molt ben rebuda.

Els mètodes contraceptius definitius estaven molt restringits ja que interferien en les intervencions quirúrgiques ginecològiques; de totes maneres les lligadures de trompes es feien per Laparoscòpia i s'aprofitava la realització de la Cesària per fer-les en aquell moment. Justament l'any 1975 vaig fer una estada a l'hospital Karolinska d'Estocolm amb la Dra. Kristin Hagenfeld i a l'hospital universitari de Kiel a Alemanya amb la Dra. Lilo Metler per perfeccionar la meua experiència amb Laparoscòpia (JLIC).

Durant un temps i gràcies a la col·laboració d'un entusiasta uròleg amb experiència en Vasectomies, el Dr. Octavio Arango i Toro, vam tirar endavant un programa de Vasectomies quan hi havia justificació mèdica i l'esterilització femenina era de risc.

Teníem també una molt bona relació amb entitats internacionals dedicades a la Planificació Familiar, esponsoritzades per la Fundació Rockefeller de New York i molt concretament amb el Margareth Sanger Centre on vaig tenir la satisfacció de visitar personalment (JLIC).

La consulta amb l'estructura esmentada va continuar la seva activitat fins que jo vaig dei-

jar l'hospital Clínic l'any 1985 (JLIC) i aleshores s'encarregà de portarla la Dra. Magda Duran.

Durant aquells anys es va desenvolupar una gran tasca científica amb estudis i publicacions interessants així com reunions científiques orientades a un millor coneixement de la contracepció. Es va fer gran difusió de les tècniques contraceptives i de la necessitat de controlar l'embaràs a fi d'aconseguir els embarassos desitjats i d'evitar la patologia derivada dels inadequats.. Es va fer aquesta tasca a nivell de barris perifèrics de Barcelona amb el concurs de membres de la càtedra de Psiquiatria del Clínic.

A l'any 1973 es van registrar 8.760 visites, pràcticament les mateixes que l'any següent que van ser 8.864 i progressivament van anar pujant fins a 9.356 l'any 1975 i a 11.460 al 1976 i xifres similars els anys 1977 al 1982. Això vol dir que hi havia unes 1.000 visites mensuals i entre 35 i 50 diàries. Entre els anys 1974 i 1982 es visitaren 56.369 pacients.

A part de les funcions docents i assistencials, vam endegar també tasques de recerca que van donar com a resultat la publicació d'una quantitat considerable de treballs científics. Aquests treballs van ser publicats en revistes catalanes (2,3,4,5,7), espanyoles (6) i internacionals (presentats a congressos i simpòsiums així com col.laboracions en monografies i llibres nacionals (11) i internacionals (12).

Seria feixuc descriure cada un dels 32 articles publicats així com diversos llibres publicats, una tesi doctoral, l'edició d'un llibre sobre contracepció i l'organització de cursos per a metges, llevadores, etc. Tot això dona una certa idea de les activitats que es van fer durant aquest període de gran profit per les dones i també pel prestigi de l'hospital Clínic.

BIBLIOGRAFIA

- 1.- Iglesias Guiu X. (2018) Les beceroles de la Fecundació Assistida a l'Hospital Clínic de Barcelona. Rev R Acad Med Catalunya 33; 27-28.
- 2.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1985) Lesión cerebral isquémica en una paciente con tratamiento anovulatorio. Ginecología y Obstetricia 12; 248-251.
- 3.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1981) Variaciones de la AT III mediante método cromogénico en pacientes con tratamiento contraceptivo oral. Clin e Invest en Ginec y Obst 5; 191-194.
- 4.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1982) Contracepción y conducta sexual. Progresos de Obstet y Ginec 25; 31-35.
- 5.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1983) Estudio de la secreción de Prolactina en pacientes portadoras de DIU. Ginec y Obstet 6; 1-4.
- 6.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1985) Algias abdomino-lumbares en Ginecología. Clin e Invest en Obstet y Ginec 12; 248-251.
- 7.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1986) Eficacia y tolerancia del dispositivo Multiload 250. Ginec y Obstet 13; 165-167.
- 8.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1985) Combined use of Copper T and Benzalconium Chloride Spermicide. Advan Contrac Delivery Syst (Monografia) ; 81-83.
- 9.- Freixa R i cols. (1984) Comparative study of Antiinflammatory drugs and Sulphasalazine in relation to Prostaglandin E . Prostaglandins Leukotrienes and Medicine. 16; 359-370.
- 10.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1985). Effect of Sulphasalazine, Lysine Acethylsalicylate and Flurbiprofene on sperm. Adva Contr Delivery Syst. (Monografia); 92-96.
- 11.- Iglesias Cortit JL. i cols. (1985) Edit. Contracepción y Planificación Familiar. Aspectos Médicos. Barcelona. Scriba.
- 12.- Iglesias Cortit JL i Iglesias Guiu X (1985) Genital infections and Neoplastic changes of the Cervix. En LG. Keith, GS. Berger and DA. Edelman Edts. Uncommon infections and Special Topics. HINGHAM,USA,MTP Press 365-379.